

YABANCI ÜLKELERDE TÜRK KÜLTÜR POLİTİKASI TÜRKISCHE KULTUR POLITIK IM AUSLAND

Prof. Dr. Nevzat YALÇINTAŞ
İstanbul Üniversitesi

I. GİRİŞ

Türkler tarih sahnesine çok eski zamanlardan beri çıkmış bir millettir. Türklerin orijinleri Asya Kitası'nın orta bölgeleridir ve ilk kültür hayatları bu mntikalardan başlamaktadır. Nitekim Türkçenin bilinen ilk yazılı belgeleri olan "Orhon" anıtları Kuzey Moğolistan'ın Orhon Vadisi'nde bulunmuştur. Yazılı Türkçenin en eski örnekleri olan bu taş anıtlar iki Türk Hakanının hatırasına Hz. İsa'dan sonra 732 ve 735 yıllarında dikilmiştir. Bu anıtlarda kullanılmış olan dilin gelişmiş hali Türkçenin daha önceki dönemlerde de inkişâf etmiş olduğunu göstermektedir. Türkler tarihte ilk göründükleri Çin'in kuzey bölgelerinden, büyük topluluklar halinde adeta devamlı olarak batıya doğru kaymışlardır. Batıya doğru bu devamlı hareketlilik Türk tarihinin en belirgin özelliğini teşkil etmiştir. Türkler tarihleri boyunca bugüne kadar birçok Devlet ve İmparatorluklar kurmuşlardır. Bunların başlıcaları aşağıda gösterilmiştir:

Büyük Hun İmparatorluğu (M.Ö. 220 - M.S. 216); Göktürkler (552 - 745); Avrupa Avarları (565 - 835); Hazarlar (468 - 865); Uygurlar (745 - 940); Karahanlılar (940 - 1040); Gazneliler (962 - 1187); Büyük Selçuk İmparatorluğu (990 - 1157); Anadolu Selçuk İmparatorluğu (1077 - 1308); Harzemşahlar (1157 - 1231); Timur İmparatorluğu (1369 - 1501); Babür İmparatorluğu (1526 - 1858); Osmanlı İmparatorluğu (1281 - 1922).

Büyük Selçuk İmparatorluğu hükümdarlarından Alp Arslan 1071 tarihinde Malazgirt'te Bizans Ordusu ile yaptığı savaşı kazandı ve bu tarihten sonra doğudaki Türk toplulukları bugünkü Türkiye top-

raklarına yerleşmeye başladılar. 1071 yılı Türklerin Anadolu'ya tam yerleşme hareketlerinin başlangıcı sayılmaktadır. Buraya yerleşen Türkler Anadolu Selçuk İmparatorluğu'nu ve daha sonra da (1281) Osmanlı İmparatorluğu'nu kurdular. Osmanlı İmparatorluğu'nun I ci Dünya Harbi'nden sonra (1922), dağılmasını müteakip 1923 yılında Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğinde Türkiye Cumhuriyeti kuruldu.

Arapların 8 ci Yüzyılın başlarında Türkistan'a ulaşmalarından sonra Türklerin İslâm dinine büyük topluluklar halinde girdikleri görülmüştür. Türklerin bir zorlama olmadan kendiliklerinden İslâmiyeti kabul etmeleri tarihte önemli bir gelişme teşkil etmiştir. Osmanlı Hükümdarlarından Yavuz Sultan Selim 1517 yılında Kahire'nin alınmasından sonra bütün Müslümanların Halifesi oldu. Bu sıfat 1924 yılında Hilâfet ortadan kaldırılmaya kadar Osmanlı Hükümdarlarında devam etmiştir. Halen Türkiye'de yaşayan 45 milyon nüfusun % 99'unu İslâm dinine mensup olanlar teşkil etmektedir. Türk dili Hint Avrupa, Semitik ve Çin dilleri grubundan tamamen ayrı özellikler göstermektedir. Türkçe Finlandiya'dan Mançurya'ya kadar uzanan geniş alanda yayılmış bulunan "Ural-Altay" dilleri grubundandır. Bu grupta Türkçeden başka Fin, Macar, Moğol ve Kore dillerinin yer aldığı kabul edilmektedir. Türkçenin bugün Makedonya'dan Çin'e kadar uzanan sahada 90 milyon civarında kişi tarafından konuşulduğu ve Türklerin yayıldığı başlıca ülkeler şunlardır: Balkan Memleketleri, Türkiye, Kıbrıs, Irak, İran, Sovyet Azerbaycanı ve Türkistan, Doğu Türkistan (Çin idaresinde). Göçmen işçiler olarak Batı Avrupa ülkelerinde çalışan Türklerin sayıları ise 1,5 milyonu aşmıştır.

Türkler uzun tarihleri boyunca kültürün çeşitli alanlarında önemli ürünler vermişlerdir. Türk-İslâm karakterini yansıtan bu kültür hayatı 19 cu Yüzyıldan beri Batı tesirini de içine almaktadır. 1839 yılındaki "Tanzimat Fermanı" ile Türk sosyal hayatı Batı'ya daha çok açılmış ve 1923 yılında Cumhuriyet'in ilânını takip eden dönemde yapılan Atatürk reformları "Batılılaşma"yı Türkiye'de hızlandırmıştır.

Türkiye kültür alanında dış ve özellikle Batı Ülkelerinin tesirlerini alırken, diğer taraftan da kendi kültürünü yabancı ülkelerde tanıtmaya amacını gütmüştür. Bu çabalar son yıllarda gittikçe artan bir yoğunluk kazanmaktadır.

II. DIŞ KÜLTÜR POLİTİKASINDAKİ ESASLAR

Türk dış kültür politikasının son senelerde canlılık ve ehemmiyet kazanmasında bazı faktörler etkin olmuştur. Bu faktörlerin başlıcaları üç grupta toplanabilir:

A. Kültürel tanıtmanın milletlerarası münasebetlerde olumlu katkısının gittikçe daha iyi anlaşılması. Zengin ve köklü kültürlere sahip ülkeler uluslararası ilişkilerde daha itibarlı ve tesirli olabilmektedirler. Kültürel alanda uluslararası saygınlığa sahip ülkeler diğer alanlardaki tezlerini daha etkili bir şekilde anlatabilmektedirler. Özellikle demokratik rejimle idare edilen ülkelerde, kültür zenginlikleri ile kamu oyunun sevgi ve sempatisini kazanmış bir yabancı memleketin mes'ele ve istekleri daha olumlu bir davranışla karşılanmaktadır.

B. Son senelerde dış ülkelerde Türkler aleyhindeki faaliyetlerin yoğunlaşması. Özellikle 1974 yılında Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesinden sonra Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa Ülkelerinde Türkiye aleyhinde gruplar ve Lobby'ler teşekkül etmiştir. Bu grup ve Lobby'ler Türkiye ve Türkleri kötüleme çabalarını sürdürerek bir yandan bu ülkelerin kamu oyunu, diğer taraftan da siyasi, ekonomik ve sosyal kararlar merkezlerini etkilemek istemektedirler. Bu aleyhte girişimlere karşı en tesirli araçlardan birisinin kültürel tanıtma olduğu kabul edilmektedir.

C. Türkiye dışındaki Türklerin sayılarının gittikçe artması. 1960 yılına kadar Türkiye'den başka ülkelere gidip, belli süreler için çalışmak üzere kalan Türklerin sayısı yok denecek kadar azdı. Bu tarihten sonra dışardaki Türklerin sayısı sür'atle artmış ve halen 2 milyon kişiye ulaşmıştır. Türkiye, yurt dışındaki vatandaşlarına yönelik kültür çalışmalarını arttırma zarureti karşısında, özellikle yukarıda sayılan faktörlerin kendisini son yıllarda daha fazla hissettirmesi sonucunda, dış kültür çalışmaları önem kazanmıştır. Türkiye'nin dış ülkelere yönelik kültürel faaliyetleri ve bu çalışmaları şekillendiren kültür politikası incelendiğinde, bu politikada bazı ana hedeflerin takip edildiği anlaşılmaktadır. Kültürel alandaki çalışmaların tümüne bakıldığında Türkiye'nin dış kültür politikasının bazı belirgin hedefler etrafında oluştuğu görülmektedir. Dış kültür politika-

sının dayanağı olan bu ana hedefleri kısaca aşağıdaki başlıklarda açıklamak mümkündür:

1. Türkler zengin ve köklü bir kültür ve medeniyete sahiptirler. Dışardaki türk kültür politikasının en önemli hedef ve unsurlarından bir tanesi budur. Türkler Anadolu ve Avrupa topraklarında 1071 tarihinden bu güne kadar 900 yılı aşkın bir zamandır bağımsızlıklarını kaybetmeden hür olarak yaşamışlardır. Türklerle bir çok yabancı ülkede savaşçı, acımasız, dünya kültür ve medeniyetine katkısı olmamış bir topluluk imajı verilmek istenmektedir. Dışa dönük kültürel tanıtımda şu husus anlatılmaya çalışılmaktadır ki ileri bir kültür, ilim ve teknolojiye dayanmadan bir milletin geniş sahalar içine yayılması ve bağımsızlığını 9 asır kaybetmeden koruması mümkün değildir. Nitekim Osmanlı İmparatorluğu kuvvetinin zirve noktasına ulaştığı devirlerde 15, 16 ve hatta 17 ci Yüzyılda zamanın en ileri medeniyetlerinden birisini temsil ediyordu. Osmanlılar idari ve adli teşkilatlanmada, ilimde, teknoloji, kültür, ulaştırma ve diğer alanlarda ileri bir seviyeyi gerçekleştirmişlerdir. Ayrıca Osmanlılar idareleri altındaki toplulukların kültürel yaşayışlarına, dil, din ve diğer hususiyetlerine saygı göstermişler, hümanist bir toplum düzeni kurmuşlardır. Bu insancıl ve hoşgörü anlayışı Türk kültür hayatının belirgin bir vasfıdır.

2. Türkler miras aldıkları kültürleri kendileri ile bütünleştirmişlerdir (Integration). Türkler 11 ci Asırda yeni yurtları Anadolu'ya gelince burada kökü binlerce yıl derinliklere dayanan bir kültür mirası buldular. Bunlar sadece daha yakın zamanlarda sayılabilecek Grek ve Bizans kültürlerinden ibaret değildi. Anadolu, Hitit gibi çok daha eski ve çok parlak medeniyetlere beşiklik yapmıştır. Bu kadar derin kökleri uzanan çok yönlü bir medeniyetin yaşayan kültür mirasından Anadolu'ya gelen Türk topluluklarının yararlanmasından ve onu kendi kültürü ile bütünleştirmesinden daha tabii bir şey olamaz. Türklerin Anadolu'da miras aldıkları medeniyetleri yıkıp tahrip ettikleri iddiaları tarihi ve sosyolojik açıdan yanlıştır. Türkler Anadolu'dan göçebe ve sadece savaşçı bir kavim olarak gelip geçmemişler ve fakat orada yerleşerek kültür mirasından yararlanıp devam ettirmişlerdir.

3. Türkler kendilerine özgü (orijinal) kültür ürünleri meydana getirmişlerdir. Kendi kültürleri ile birlikte Anadolu kültür mirasının

da sahibi olan türkler, içinde yer aldıkları İslâm Kültür çevresi, Ön Asya ve Balkan Ülkeleri toplulukları ile kültür alış-verişinde bulunmuşlardır. Bu yan yana ve iç içe yaşayan topluluklar için tabii ve hatta gerekli bir oluşumdur. Bu kültür alışverişi içinde türkler kendi kültürlerini tesis etmiş ve kültür ürünlerini vermişlerdir. Erzurum'dan başlayıp, Sivas, Malatya, Konya, Ankara, Bursa, İstanbul, oradan Edirne ve Macaristan'a kadar uzanan şehirlerdeki Selçuk ve Osmanlı mimari eserleri, camiler, medreseler, hastahane, kervansaray, çeşme, köprü, hamam ve diğerleri orijinal türk yapı kültürünün seviyesini ortaya koymaktadır. Edebiyatta, musikide, hat (kaligrafi) san'atında, halıcılık, çini ve diğer süsleme sanatlarında türkler kendilerine özgü eserler vermişlerdir. İbni Sina, Farabî gibi düşünürler; Yunus Emre, Mevlâna gibi büyük hümanist İslâm mistikleri yetiştirmişlerdir. Zengin türk mutfağını, klâsik türk müziğini, Karagöz gibi temaşa sanatlarını, türk minyatürünü ve diğerlerini başka milletlere mal ederek, türkleri sanat ve kültürden yoksun bir toplum olarak göstermek sadece esası olmayan bir probagandadır. Türkiye'nin dış kültür politikası yürütülürken bu noktanın belirtilmesine itina gösterilmektedir.

4. Dış ülkelerdeki türkler kendi öz kültürlerini kaybetmemelidirler. Dış ülkelerde yaşayan kişi ve grupların öz kültüründen kopup onu kaybetmeleri kendileri, içinde yaşadıkları toplum ve birgün dönebilecekleri ülkeleri için çözümü çok güç önemli sorunlar meydana getirmektedir. Kültürel boşluk içine düşen ve kültür değerlerini yitiren kişi topluma intibak edememekte, içinde yaşadığı yabancı ülkeye zararlı davranışlara girebilmektedir. Türkiye dış kültür faaliyetleri ile özellikle 2 milyona yaklaşan göçmen işçi ve ailelerinin türk kültürü ile temaslarını sürdürmek istemektedir. Böylece yurt dışında dengesiz davranışlara girmemeleri ve Türkiye'ye dönüşlerinde uyumsuzluk çekmemeleri sağlanmak istenmektedir. Dışarda yaşayan türklerin, türk kültürü ile temasları çok yönlü olarak sağlanmak istenmektedir. Bu faaliyetler özellikle ikinci nesil için kritik bir önem kazanmaktadır.

5. Dışardaki Türkler buldukları ülkelerin kültürleri ile uyum içinde olmalıdırlar. Daha önce işaret edildiği gibi özellikle 1960 tarihinden itibaren yurt dışına giderek oralarda çalışan türklerin

sayısında önemli artışlar olmuştur. Sadece Batı Almanya'daki türklerin sayısı 1 milyon üzerindedir. Böyle bir nüfusun, bir taraftan kendi kültürünü yaşarken diğer taraftan da içinde yaşadığı yabancı toplumun kültürü ile uyum halinde olması, onunla çatışma halinde olmaması gerekir. Bu ise intibak sorunları ortaya koymaktadır. Türk dış kültür politikasında bu sorunlar ile başlangıcından beri uğraşmaktadır.

6. Diğer kültürlerle temas ederek Türk kültürünü zenginleştirme. Türk dış kültür politikası sadece kültürel tanıtma ve kendi vatandaşlarına yönelik kültür takviye çalışmalarından ibaret tek yönlü bir anlayışa dayanmamaktadır. Kültürün ancak karşılıklı alış verişle zenginleşeceği açık olduğundan dış kültürlerle temaslar artırılarak Türk kültürünün daha da zenginleştirilmesi prensibi de benimsenmiştir. Bu alanda ikili kültür anlaşmaları, uluslararası kültür kuruluşları ile işbirliği projeleri ile dış kaynaklı bilgi, uzmanlık ve katkılar sağlanmaktadır. Bu anlaşma ve programlar Dış İşleri Bakanlığı'nın koordinatörlüğünde yürütülmektedir.

Türkiye'de kamu sektörü ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeyi beş yıllık planlar vasıtasıyla yürütmektedir. Halen yürütülmekte olan 4 cü Beş Yıllık Kalkınma Plânı (1979-1983) kültürel kalkınmada iç hedefler yanında dış kültür ilişkilerinde de amaç tayin etmiştir. Kalkınma Plânı'nın "Kültür" kısmında "Uluslararası kültür ilişkilerinde Türkiye'nin daha etkin bir yere ulaşabilmesi için Türk kültürünü gerçek boyutları ve yaratıcılık yönü ile tanıtacak dışa dönük bir kültür politikası" ve ayrıca "Radyo ve televizyonun imkânlarının genişletilerek Türk dilinin ve kültürünün dünyada yaygınlaşmasına katkı sağlanması" amaçları tesbit edilmiştir (4 cü Beş Yıllık Kalkınma Plânı paragraf 969 ve 972). Kalkınma Plânlarında tesbit edilen hedefler daha sonra uygulanmak üzere çeşitli devlet kuruluşlarına görev olarak verilmektedir.

III. DIŞ KÜLTÜR POLİTİKASINDA UYGULAMA

Şimdiye kadar yürütülen tatbikata, bazı resmî dökümanlara ve Beş Yıllık Kalkınma Plânlarına bakarak Türkiye'nin dış kültür politikasını ana esasları ve hedefleri yukarıda kısaca açıklanmıştır. Başlıca bu hedefleri ihtiva eden kültür politikasının uygulanması çeşitli

kamu kuruluşları tarafından yapılmaktadır. Her bir devlet kuruluşu kendi alanındaki işlerin uygulanmasından sorumludur.

A. Dış Kültür Faaliyetinden Sorumlu Devlet Kuruluşları :

Türkiye dışında yürütülen türk kültürü faaliyetlerinde rol almış bulunan çeşitli kuruluşlar vardır. Bunların bir kısmı özel bir kısmı da kamu kuruluşlarıdır. Ayrıca türk kültürünü yabancılara Türkiye'de tanıtan ve ileten kuruluşlar vardır. Meselâ Türk Üniversiteleri ve Yüksek Öğretim Kurumlarında yabancı öğrencilere türkçe öğretilmekte ve eğitim verilmektedir. Bu yüksek eğitim kuruluşları yabancı öğrenci müracaatının çokluğu karşısında bazı kontenjanlar da tesbit etmişlerdir. Fakat bu ve benzer faaliyetler konumuz dışında tutulmuştur. Bunun haricinde Türkiye dışında Türk kültürünü turizm maksadıyla tanıtan kuruluşlar da vardır. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı bunların en önemlisidir. Yalnız burada kültür, turizm faaliyetini canlandırmada bir malzeme olarak kullanılmaktadır. Türkiye'de yürütülen veya turizm ve ticari amaçlarla yapılanlar hariç bırakılırsa dış kültür faaliyetlerinden sorumlu kamu kuruluşlarının en önemlileri şunlardır:

1. Dış İşleri Bakanlığı :

Türkiye'yi dışarda temsil eden Dış İşleri Bakanlığı dışardaki iktisadi, siyasi, mali ve ticari ilişkiler gibi bilimsel, sosyal ve kültürel alanlardaki faaliyetlerin de yürütülüp, koordine edilmesinden sorumludur. Kültür alanındaki faaliyetleri yürütmek için Bakanlığın bünyesinde "Kültür İşleri Genel Müdürlüğü" mevcuttur. Bu genel müdürlük, yabancı ülkeler ve uluslararası kuruluşlarla olan kültür, eğitim, sanat ve sporla ilgili işleri yürütür.

2. Milli Eğitim Bakanlığı

Türkiye'deki görevlerinden başka Türkiye dışındaki eğitim hizmetlerinden de bu Bakanlık sorumludur. Yabancı ülkeler ve uluslararası kuruluşlarla eğitim, bilim ve kültür alanındaki ilişkileri yürüten "Dış Münasebetler Genel Müdürlüğü" bu Bakanlığın kuruluşu içinde yer almıştır. Milli Eğitim Bakanlığı "Yüksek Öğrenim Genel Müdürlüğü"ne bağlı olarak Federal Almanya, Belçika, Hollanda,

Birleşik Amerika, Kanada, Fransa, İsviçre, İtalya, Avusturya, İngiltere ve Irak'ta öğrenci müfettişleri ve kültür ateşelikleri vardır. Ayrıca, özellikle son zamanlarda Türkiye dışındaki Türklerin çocuklarının eğitim meseleleri büyük önem kazanınca Bakanlıkta sadece bu görevle yükümlü bir "Yurt Dışı İşçi Çocukları Eğitim - Öğretim Genel Müdürlüğü" kurulmuştur.

3. Başbakanlık Basın - Yayın Genel Müdürlüğü

Basın-Yayın Genel Müdürlüğü enformasyon yanında dış kültürel tanıtma ve ilişkilerin geliştirilmesi ile de meşgul olmaktadır. Genel Müdürlüğün kuruluşu içinde bu maksatla "Dış İlişkiler Daire Başkanlığı" yer almıştır. Yurt dışındaki önemli merkezlerde Basın Müşavirlik ve Ateşelikleri mevcuttur. Basın-Yayın Genel Müdürlüğü kitap, broşür, bülten gibi basılı yayınlar, fotoğraf ve film gibi görüntü araçları ile Türk kültürünü Türkiye dışında da tanıtıcı çalışmalar yapmaktadır.

4. Diyanet İşleri Başkanlığı

Esas itibarıyla İslâm dininin Türkiye içindeki hizmetleri ile meşgul olan Diyanet İşleri Başkanlığı yurt dışındaki Türklerin ve özellikle işçilerin sayısı artınca çalışmalarını yabancı ülkelere de yürütmeye başlamıştır. Yabancı ülkelere din müşavirleri, görevlileri ve imamlar göndermektedir.

5. Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (T.R.T.)

Türkiye'de radyo ve televizyon hizmetleri bir kamu görevi olarak yürütülmektedir. Türkiye radyoları yabancı dillerde de Türkiye dışındaki Türklere Türkçe olarak yurt dışı yayınlar yapmaktadır. Ayrıca Türk televizyonunun yayınları Federal Almanya'da Alman yetkilileri ile işbirliği halinde Türk seyircilere gösterilmektedir. Yurt dışında Türk kültürü ile ilgili çalışmalar yapan kuruluşlar sadece yukarıda sayılanlardan ibaret değildir. Fakat Türkiye'nin kültür politikasını yurt dışında uygulayan başlıca kamu kuruluşları bunlardır.

B. Başlıca Uygulamalar :

Yukarıda sayılan kamu kuruluşları ile sayılmayan birçok özel ve

devlet teşekkülü yurt dışında Türk kültür ve eğitim hizmeti vermektedir. Özel basın organları ve gönüllü kuruluşlar bunlara dahildir. Fakat biz burada Türkiye'nin dış kültür politikasını yürütmekle sorumlu kamu kuruluşlarının bu alandaki başlıca uygulamalarını kısaca zikredeceğiz. Bunları şu dört grupta toplayabiliriz:

1. Kültürel İlişkiler :

Türk kültürünü tanıtmaya ve iletme amacı ile, dış ülkelerle kültürel ilişkiler kurma görev ve sorumluluğu Türkiye'de "Dış İşleri Bakanlığı"na aittir. Bakanlık içinde de görevli ünite "Kültür İşleri Genel Müdürlüğü"dür. Milletlerarası kültürel işbirliğini sağlamaya çalışmak isteyen Türkiye, çeşitli ülkelerle "İkili Kültür Anlaşmaları" aktettiği gibi "Çok Taraflı Kültür Anlaşmaları"na da katılmıştır. Türkiye'nin değişik tarihlerde İkili Kültür Anlaşmaları imzaladığı ülkeler, anlaşmaların ilk imzalandığı tarih sırasına göre şunlardır:

Irak, A.B.D., Yunanistan, Hindistan, İtalya, Fransa, Pakistan, İspanya, İngiltere, Milliyetçi Çin, Federal Almanya, Norveç, Libya, Belçika, İran, Lübnan, Afganistan, Hollanda, Tunus, Sovyet Rusya, Arjantin, Mısır, Romanya, Fas, Cezayir, Ürdün, Senegal, Kore, Suriye, Endonezya, Suudi Arabistan ve Kuveyt. Ayrıca Türkiye UNESCO, Avrupa Konseyi gibi kuruluşlar çerçevesinde milletlerarası bazı Çok Taraflı Kültür Anlaşmaları'na da katılmıştır. İkili Kültür Anlaşmaları dil, eğitim, bilim, araştırma ve kültürün çok çeşitli alanlarında işbirliğini kapsamaktadır. Yurt dışındaki kültür faaliyetleriyle ilgili bütün makam ve kuruluşlar arasındaki koordinatörlük görevini görmek ve işbirliğini sağlamak vazifesinde olan Kültür İşleri Genel Müdürlüğü çalışmalarını başlıca şu gruplarda yürütmektedir:

a. Sergiler : Bunlar tarihi eserlerle çağımızda meydana getirilmiş Türk kültür ve sanat ürünlerinin sergilenmesidir.

b. Müzik alanındaki faaliyetler : Dış ülkelerde, Türk icracılarının ve türk musikisi sanatçılarının konserler vermesi. Bunda Kültür Bakanlığı'na bağlı olan ve diğer özel müzik topluluklarından yararlanılmaktadır. Ayrıca tiyatro ve folklor gösterileri yapılmaktadır.

c. Tanıtıcı kitap, broşür, fotoğraf ve filmlerin dağıtılıp, gösterilmesi.

d. Yurt dışında Türk dili ve edebiyatı, kültür ve sanatıyla meşgul özel ve diğer kuruluşlara, enstitülere, Türk Dostluk Cemiyetlerine para yardımı.

e. Yurt dışından yabancıların Türkiye'ye davet edilmeleri, tanıtıcı programların uygulanması ve burslar verilmesi.

f. Türkiye dışındaki Türk Kültür Merkezleri'nin idaresi ve yenilerinin açılması.

Tabiatıyla bütün bu ve diğer faaliyetler Kültür İşleri Genel Müdürlüğü'ne sağlanan maddi imkânlar içinde yürütülmektedir. 1981 yılı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün 100 cü doğum yılı olduğundan bu konu ile ilgili dış kültürel çalışmalar yoğunluk kazanmaktadır.

2. Eğitim Hizmetleri :

Yüksek seviyede yetişmiş insan gücüne ihtiyacı olan Türkiye geçen asırdanberi Batı Ülkelerine öğrenci göndermektedir. Batı dünyasının başşehirlerinde bu öğrencilere hizmet veren öğrenci müfettişlikleri ve kültür ateşelikleri mevcuttur. Fakat bugün için Türkiye'nin yurt dışında eğitim sahasında asıl ilgilendiği mesele işçi çocuklarının eğitilmesidir. Bunların sayıları yüzbinleri aşmıştır. Sadece Federal Almanya'da 0-18 yaş grubundaki çocukların sayısının 500 bin civarında olduğu hesap edilmektedir. Öğrenim çağına girmiş ve girmekte olan bu Türk çocuklarının eğitilmesi buldukları dış ülke kadar Türkiye için de önemli bir mesele olmuştur.

Dış ülkelerdeki çocukların eğitim meseleleri ile meşgul olmak üzere Millî Eğitim Bakanlığı'nda "Yurt Dışı İşçi Çocukları Eğitim-Öğretim Genel Müdürlüğü" kurulmuştur. Bu çocuklar için benimsenen eğitim politikası onların buldukları ülkelerin toplumuna uyum sağlaması ve aynı zamanda kendi öz kültürü ile ilişkilerini devam ettirerek yurduna döndüğü zaman Türk toplumu ile bütünleşmesini mümkün kılmak şeklinde özetlenebilir. Yani kabul edilen düşünce; Türk çocuklarının Alman toplumu içinde eritilmesi (assimilasyon) değil Alman toplumu ile uyumun sağlanması (harmanizasyon) dır. Bugün Federal Almanya'daki Türk çocuklarının % 90'ının, temel eğitim kurumu olan Grundschule ve Hauptschule'lere gittiği

anlaşılmaktadır. Fakat bu okullarda başarı oranı % 40'ın altındadır. Bu okullardan daha üst okullara devam edebilenler ise sadece % 2'dir.

Bu eğitim sistemi içinde Türk çocukları yetenekleri ölçüsünde yetişememektedir. Türk çocuklarına Alman ve diğer ülkelerin okullarında Türkçe ve Türkçe kültür dersleri verilmektedir. Burada din dersleri, türk tarihi ve coğrafyası öğretilmektedir. Bu dersleri okutan öğretmenler kısmen Türkiye'den gönderilmekte kısmen de mahallen görevlendirilmektedir. Bu öğretmenlerin asıl büyük kısmı Federal Almanya'dadır ve bunların içinde mahallen görevlendirilenler ekseriyeti teşkil etmektedir. Fakat dış ülkelerdeki Türk çocuklarının genel eğitim ve gerekse türk kültürü ve dini eğitim konularında eğitilmesinde ciddi meseleler mevcuttur. Bunlar çözüm beklemektedir.

Federal Almanya'da Türk Başkonsoloslukları nezdinde "Eğitim Müşavirlikleri" vardır ve bunlar Bonn Büyükelçiliği'ndeki "Eğitim Müşaviri"ne bağlıdır. Diğer ülkelerde de eğitim müşavirlikleri mevcuttur. Eğitim hizmetleri bu elemanlar ve Türk öğretmenler tarafından yürütülmektedir.

3. Radyo ve Televizyon :

Türk kültürünün, sözlü yayın olarak dış ülkelere iletilmesi ve tanıtılmasında en etkili araç radyo yayımları olmaktadır. Türkiye radyoları 10 Kasım 1938 gününden yani Atatürk'ün ölüm tarihinden beri dış yayın yapmaktadır. "Türkiye'nin Sesi" radyosunun yaptığı dış yayınlar şu dillerdedir: Türkçe, Almanca, İngilizce, Fransızca, Arapça, Orduca, Farsça, Elence, Bulgarca, Romence, Sırp-Hırvatça. Özellikle devamlı Türkçe yayımlar büyük ilgi görmekte ve yurt dışındaki Türkler tarafından takip edilmektedir. Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (T.R.T.) içinde dış radyo yayımları ile sorumlu "Dış Yayınlar Daire Başkanlığı" bulunmaktadır. Federal Alman Z. D.F. kuruluşu ile işbirliği yapılarak bu ülkedeki Türk seyircilerine türkçe televizyon programları gösterilmektedir.

4. Dini Hizmetler :

Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı yurt dışındaki türklere dini hizmet götürmeye çalışmaktadır. Bu maksatla dış ülkelerde Türk

diplomatik temsilciliklerinde din müşaviri bulunmakta ve imamlar tayin edilmektedir. Fakat bu alanda yaygın ve etkili hizmet gönüllü işçi teşekkülleri (Dernekler) tarafından görülmektedir. Bu teşekküller camiler kurmakta ve Türk çocukları için "Kur'an Kursları" açmaktadırlar. Bu kuruluşlar İslâm dinin öğretilmesi ve İslâm kültürünün yaşatılmasına çalışmaktadırlar.

Not : Bu inceleme yazısının hazırlanmasında kıymetli ve yakın ilgilerini gösteren Dışişleri Bakanlığı Kültür İşleri Genel Müdürü Sayın **Orhan Aka** Beyefendiye ve Sayın **Frigga Erten** Hanımefendiye içten teşekkürlerimi arz ederim.